

UNIVERZITET U TUZLI

SENAT

Broj: 03-8970-1-13/25

Tuzla, 08.12.2025. godine

Na osnovu člana 52. stav (1) tačka jj) Statuta JU Univerzitet u Tuzli (Prečišćeni tekst) broj: 03-5695-1-2/23 od 18.10.2023. godine, broj: 03-3905-1-1/24 od 09.07.2024. godine i broj: 03-5111-1-1/24 od 19.09.2024. godine, na prijedlog Prorektorice za međunarodnu i međuuniverzitetsku saradnju Univerziteta u Tuzli, Senat Univerziteta na sjednici od 08.12.2025. godine, donio je

ODLUKU

I

Usvaja se Strategija za inkluzivno i pristupačno digitalno obrazovanje.

II

Sastavni dio ove Odluke čini Strategija za inkluzivno i pristupačno digitalno obrazovanje.

III

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Dostaviti:

1x Prorektorica za međunarodnu

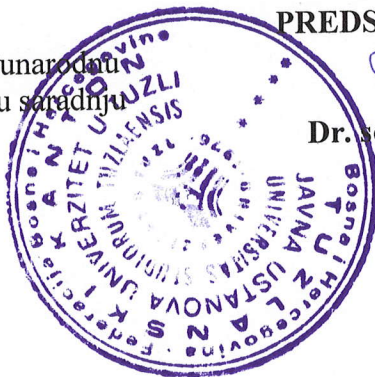
i međuuniverzitetsku saradnju

1x Senat

PREDSJEDAVAJUĆI SENATA

Dr. sc. Amir Karić, red. prof.

STRATEGIJA

ZA INKLUZIVNO I PRISTUPAČNO DIGITALNO OBRAZOVANJE

Tuzla, novembar 2025. godine

Sadržaj

1	Uvod	1
2	Strategija za inkluzivno i pristupačno digitalno obrazovanje	2
3	Vizija i misija	3
4	Strateški ciljevi	3
4.1	Jednakost u pristupu i kulturi	3
4.2	Integracija univerzalnog dizajna učenja (UDL)	4
4.3	Kapacitet i podrška osoblja i studenata	4
4.4	Institucionalna odgovornost i praćenje	4
4.5	Osnaživanje studenata i uklanjanje barijera	4
4.6	Digitalna podrška i održivost sistema	4
5	Ključne komponente strategije	5
5.1	Pristupačnost u dizajnu kurikuluma i pedagogiji	5
5.1.1	Univerzalni dizajn učenja (UDL)	5
5.1.2	Standardi digitalne pristupačnosti	6
5.1.3	Asistivne tehnologije i podrška resursima	7
5.1.4	Proceduralna fleksibilnost i informacije o kursu	8
5.1.5	Izjava o inkluziji	8
5.2	Individualizirane prilagodbe i razumne mjere	8
5.2.1	Centralna koordinacija podrške	8
5.2.2	Saradnja i komunikacija među jedinicima	9
5.2.3	Respodjela resursa za individualiziranu podršku	9
5.2.4	Povjerljivost i zaštita podataka	9
5.3	Obuka osoblja i profesionalni razvoj (Izgradnja kapaciteta)	10
5.3.1	Pregled obuka - Obuhvat i format (za osoblje)	10
5.3.2	Digitalna pismenost i kritičke kompetencije studenata	11
5.3.3	Strategija implementacije	11
5.3.4	Tehnička i emoconalna podrška za učesnike	11
5.3.5	Evaluacija i kontinuirano unapređenje	12
5.4	Okruženja za učenja - fizička i digitalna	12
5.4.1	Prevazilaženje digitalnog jaza i osiguranje pristupa	12
5.4.2	Fizička pristupačnost kampusa i biblioteka	13
5.4.3	Fleksibilni digitalni modeli isporuke i iskustveno učenje	14
5.5	Učešće studenata, povratne informacije i usklađivanje politika	15

5.5.1	Smisleno učešće studenata	15
5.5.2	Mehanizmi povratnih informacija i evaluacija	15
5.6	Digitalne i studentske podrške	15
5.6.1	Obim usluga pristupačne podrške	16
5.6.2	Dizajn usluga i pristup usmjeren na studenta	16
6	Implementacija i institucionalna odgovornost	16
6.1	Koordinacija implementacije	17
6.2	Integracija i usklađenost na nivou jedinica	17
6.3	Resursna podrška i obaveze	17
6.4	Transparentnost i odgovornost	17
7	Praćenje, evaluacija i kontinuirano unapređenje	18
7.1	Ključne aktivnosti praćenja	18
7.2	Izvještavanje i odgovornost	18
8	Revizija i ažuriranje	19
8.1	Ciklus revizije	19
9	Literatura	20
10	Aneks	21
10.1	Predložak strateške radne tablice	21

1 Uvod

Danas je inkluzivnost postala strateško pitanje za brojne univerzitete i visokoškolske institucije (VŠI), koje utiče na učenje i poučavanje, istraživanje i institucionalne kulture. Mnoge institucije su već djelovale u pravcu pronalaženja novih načina da omoguće svim osobama da pronađu svoje mjesto u visokom obrazovanju (Claeys-Kulik, Jørgensen i Stöber, 2019). Ovaj strateški pristup zasniva se na prepoznavanju da je inkluzivno obrazovanje obrazovna filozofija i praksa koja ima za cilj unaprijediti učenje i aktivno učešće svih studenata u zajedničkom obrazovnom kontekstu (Moriña, 2017). Ovaj fokus postaje sve važniji jer sve veći broj studenata s invaliditetom uspješno završava osnovno i srednje obrazovanje, čime raste potreba i imperativ za primjenom inkluzivnih praksi u visokom obrazovanju (Moriña, 2017). Strategija se može široko definisati kao opšte pravilo prema kojem se preduzimaju akcije koje vode ka cilju, uzimajući u obzir okolnosti i djelovanja drugih. Suštinski, definisati strategiju znači razviti niz ciljeva i konceptualni okvir za proces njihovog ostvarivanja, osmišljen kako bi se postigao dugoročni ili opšti cilj (Smyrnova-Trybulska i dr., 2016). Primjena principa inkluzivnog obrazovanja u visokom obrazovanju može biti izazovna (Moriña, 2017). Stoga je neophodno napraviti jasnu stratešku razliku između puke raznolikosti — prisustva studenata s različitim karakteristikama, uključujući sposobnosti ili obrazovno porijeklo — i aktivne inkluzije, koja podrazumijeva namjerni i planski rad na osiguravanju pripadnosti i jednakog pristupa učenju za sve (Sanger, 2020). Kako bi se olakšao ovaj strateški pomak, ključni okviri kao što su inkluzivna pedagogija i univerzalni dizajn učenja (UDL) predstavljaju neophodne alate (Sanger, 2020). UDL pristup je posebno relevantan za studente s posebnim obrazovnim potrebama, jer se radi o široko inkluzivnom okviru koji potiče nastavnike da obezbijede višestruke načine angažmana, predstavljanja sadržaja i izražavanja/postignuća (Sanger, 2020). Postoje snažni dokazi da ovakav holistički pristup u skladu s UDL principima poboljšava učenje svih studenata, umjesto da se oslanja isključivo na uske, reaktivne prilagodbe (Sanger, 2020). Potreba za ovakvim holističkim dizajnom dodatno je pojačana digitalnom transformacijom visokog obrazovanja. Nejednakosti u digitalnoj sferi mogu dodatno produbiti postojeće socio-ekonomske razlike, uzrokovane razlikama u pristupu uređajima, pouzdanoj internetskoj vezi, digitalnim vještinama i obrascima korištenja (DiMaggio i Garip, 2012). U tom smislu, ključno je istovremeno adresirati „prvu digitalnu podjelu“ (pristup tehnologiji) i „drugu digitalnu podjelu“ (vještine za njeno učinkovito korištenje). Stoga je ova Strategija osmišljena s ciljem razvoja integriranih politika koje sprječavaju rastuće nejednakosti i unapređuju sveukupnu inkluzivnost (OECD, 2019). Postizanje istinski inkluzivnog okruženja zahtijeva duboku, sistemsku posvećenost, a ne izolirane i pojedinačne prilagodbe. Uspješan prelazak univerziteta ka inkluzivnom okruženju zahtijeva jasno osmišljene politike, strategije, procese i akcije koje se primjenjuju na nivou cijele institucije i doprinose uspjehu svih studenata (Moriña, 2017). Ova strateška posvećenost i liderstvo ključni su za prilagođavanje visokoškolskih ustanova novim zahtjevima inkluzivnije pedagogije i kurikuluma (Gleason, 2020). To je od suštinskog značaja za ostvarenje ciljeva savremenog visokog obrazovanja: razvoj kritičkog mišljenja, vještina rješavanja problema te sposobnosti primjene i

prilagođavanja znanja u stalno mijenjajućim profesionalnim i globalnim okolnostima (Gleason, 2020). Proaktivnim predviđanjem i svjesnim uključivanjem različitih pozadina i snaga studenata u pedagogiju i dizajn nastavnih programa, institucije ne samo da stvaraju pravedno i podržavajuće okruženje za studente s invaliditetom, već i unapređuju učenje, razvoj vještina i spremnost za buduće izazove kod svih studenata (Sanger, 2020).

2 Strategija za inkluzivno i pristupačno digitalno obrazovanje

Ova Strategija predstavlja širok i proaktivan okvir za osiguravanje inkluzivnih i pristupačnih digitalnih mogućnosti i podrške za sve studente u visokom obrazovanju. Njen primarni cilj je definisati institucionalne principe, odgovornosti i procedure koje promovišu jednak pristup učenju, poučavanju i studentskim uslugama podrške za sve, s posebnim fokusom na studente s invaliditetom. Ugrađivanjem pristupačnosti u samu jezgru infrastrukture, ovaj okvir prevazilazi reaktivne prilagodbe i kreće ka sistemskoj inkluziji.

Svrha Strategije je da usmjeri sve organizacione i administrativne jedinice, kao i službe studentske podrške, u efikasnu primjenu standarda pristupačnosti i inkluzivnih digitalnih praksi u svim akademskim i administrativnim aktivnostima. Ona se odnosi na sve organizacione nivoe univerziteta i predstavlja osnovni referentni okvir za razvoj, implementaciju i evaluaciju pristupačnog digitalnog obrazovanja. Radi osiguranja uspješnosti i održivosti, Strategija naglašava proaktivne mjere, institucionalnu obuku i kontinuiranu evaluaciju, s ciljem integracije inkluzije osoba s invaliditetom u samu srž nastavnog procesa, učenja i studentskih usluga. Temelji se na sljedećim osnovnim principima: inkluzivnost, univerzalni dizajn učenja (UDL), jednakost, saradnja i odgovornost.

Važno je napomenuti da je Strategija usklađena s vodećim međunarodnim i nacionalnim standardima, kako bi se osigurao globalno relevantan i pravno usklađen pristup. Ovi standardi uključuju Konvenciju Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom (CRPD), UNESCO smjernice za inkluziju u obrazovanju, Evropski akt o pristupačnosti, Strategiju Evropske unije za prava osoba s invaliditetom 2021–2030, relevantne nacionalne zakone, te osnovne Smjernice za pristupačnost web sadržaja (WCAG). Ova usklađenost osigurava da Strategija bude u potpunosti integrisana u globalni pokret ka digitalnoj i obrazovnoj jednakosti.

3 Vizija i misija

Izjave o viziji i misiji definišu dugoročni cilj i neposrednu strategiju za ovaj okvir inkluzivnog obrazovanja.

Vizija

Stvoriti inkluzivno digitalno okruženje za učenje na svim univerzitetima partnerima sa Zapadnog Balkana, gdje svaki student, bez obzira na porijeklo ili invaliditet, ima ravnopravan pristup obrazovnim prilikama, digitalnim resursima i osjećaju pripadnosti.

Misija

Sistematski integrisati principe pristupačnosti, inkluzivnosti i univerzalnog dizajna učenja (UDL) u sve digitalne dimenzije univerzitetskog života — uključujući nastavu, učenje, administraciju i komunikaciju — čime se proaktivno uklanjaju prepreke i osigurava da nijedan student ne bude zapostavljen ili isključen.

4 Strateški ciljevi

Glavni ciljevi ove Strategije su uspostavljanje jasne putanje za postizanje sistemske inkluzije, jednakosti i održivosti.

4.1 Jednakost u pristupu i kulturi

Promovisati jednake mogućnosti za sve studente, bez obzira na invaliditet, da u potpunosti učestvuju u nastavi, procjenama i vannastavnim aktivnostima. Ovaj cilj podrazumijeva ne samo izgradnju pristupačnih digitalnih platformi i inkluzivnih administrativnih usluga, već i razvoj proaktivne kulture jednakosti, kulturne osjetljivosti i socijalne pravde u obrazovanju.

4.2 Integracija univerzalnog dizajna učenja (UDL)

Podstaci široku primjenu UDL modela, što uključuje prelazak na fleksibilne metode poučavanja, pristupačne digitalne sadržaje i raznovrsne pristupe procjeni, koji odgovaraju različitim potrebama svih studenata.

4.3 Kapacitet i podrška osoblja i studenata

Oснаžiti kapacitete i samopouzdanje svih članova nastavnog osoblja, studenata i osoblja za podršku. To uključuje pružanje potrebnog znanja i alata za sigurno i kompetentno održavanje inkluzije, unapređenje vještina u korištenju digitalnih alata te razvoj sposobnosti za kreiranje i održavanje istinski inkluzivnih obrazovnih okruženja.

4.4 Institucionalna odgovornost i praćenje

Podsticati usklađenost institucionalnih praksi s vodećim međunarodnim i nacionalnim standardima pristupačnosti i inkluzije. Potrebno je uspostaviti jasne strukture upravljanja i procese za praćenje napretka, identifikaciju sistemskih izazova i vođenje kontinuiranog unapređenja u svim segmentima pružanja digitalnih usluga.

4.5 Osnaživanje studenata i uklanjanje barijera

Osnažiti studente kroz stvaranje okruženja koje podstiče samoprepoznavanje njihovih potreba, uz istovremeno aktivno smanjenje stigme i predrasuda. Proaktivnim rješavanjem digitalnih podjela i uklanjanjem prepreka za učešće može se maksimalno unaprijediti angažovanost, zadržavanje i uspjeh studenata.

4.6 Digitalna podrška i održivost sistema

Ojačati institucionalne kapacitete za inkluzivne i studentima s invaliditetom prilagođene digitalne usluge podrške. Potrebno je osigurati da osnovni tehnološki i administrativni sistemi budu pristupačni, prilagodljivi i kontinuirano unapređivani u skladu s novim standardima pristupačnosti, čime se garantuje dugoročna održivost inkluzivnih praksi.

5 Ključne komponente Strategije

Ovaj dio definiše institucionalne mjere, uloge i odgovornosti koje su ključne za efikasno operacionaliziranje inkluzivnog i pristupačnog digitalnog obrazovanja na nivou Univerziteta. Ovdje navedene odredbe nisu samo aspiracione, već predstavljaju praktične smjernice za djelovanje i služe kao osnovni princip za integraciju ove Strategije u sve ključne univerzitetske dokumente i procese rada.

5.1 Pristupačnost u dizajnu kurikuluma i pedagogiji

Dizajn kurikuluma i način izvođenja nastave trebaju biti vođeni pristupom usmjerenim na studenta, pri čemu se fokus pomjera s pukog prenošenja sadržaja na aktivno omogućavanje učenja i razvoj studentske samostalnosti i inicijative. Sljedeće mjere treba razmotriti za integraciju u sve cikluse razvoja studijskih programa i kurseva, gdje god je to izvodljivo i primjereno kontekstu:

5.1.1 Univerzalni dizajn učenja (UDL)

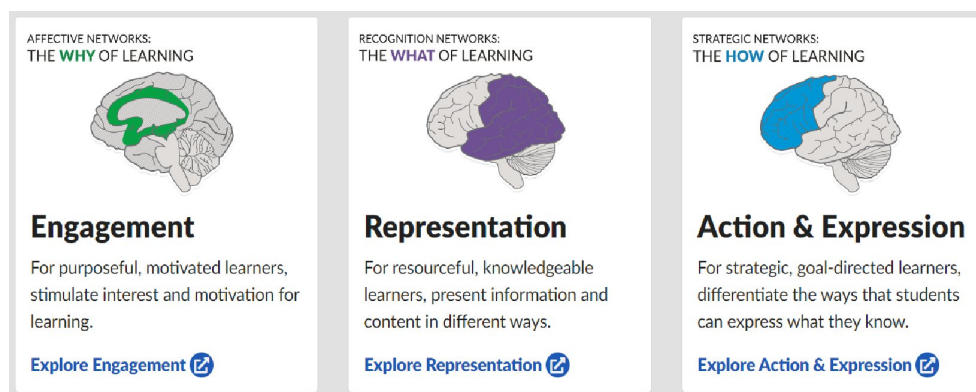
Univerzitet podržava primjenu principa univerzalnog dizajna učenja (UDL) u planiranju i dizajnu nastavnih kurseva kako bi kurikulumi bili pristupačni, inkluzivni i prilagođeni raznovrsnim potrebama studenata od samog početka. Uklanjanjem prepreka i maksimiziranjem mogućnosti za učenje, cilj je stvoriti inkluzivne učionice koje odgovaraju na različitosti i omogućavaju uspjeh svakom studentu. Univerzitet ohrabruje nastavnike da primjenjuju UDL principe kroz tri osnovna elementa:

- **Višestruki načini angažmana:** Podsticati motivaciju, istrajnost i samoregulaciju studenata. To podrazumijeva omogućavanje izbora i fleksibilnosti u učenju, pružanje prostora za greške i učenje iz njih, te stvaranje

relevantnih i smislenih iskustava kroz kulturno značajne aktivnosti i kolaborativne oblike učenja (npr. strukturisani grupni projekti, vršnjačko podučavanje).

- **Višestruki načini predstavljanja:** Osigurati da se nastavni sadržaji nude u različitim formatima radi boljeg razumijevanja. To uključuje korištenje različitih oblika prezentacije informacija (vizuelnih, auditivnih, interaktivnih medija), upotrebu grafika i animacija, isticanje ključnih elemenata te aktiviranje postojećeg znanja putem uvodnog objašnjavanja i upotrebe naprednih organizatora.

- **Višestruki načini djelovanja i izražavanja:** Omogućiti studentima različite načine pristupa zadacima i pokazivanja znanja. To uključuje ponudu različitih opcija za demonstraciju razumijevanja, pružanje podrške različitim nivoima sposobnosti kroz modele i povratne informacije te ohrabrivanje korištenja različitih medija za izražavanje (npr. tekst, govor, video, digitalne prezentacije i sl.).

Slika 1: Principi Univerzalnog dizajna za učenje

<https://www.cast.org/impact/universal-design-for-learning-udl>

5.1.2 Standardi digitalne pristupačnosti

Univerzitet nastoji osigurati da se sve platforme za učenje i digitalni alati koriste u skladu sa standardima ****WCAG 2.1 (najmanje nivo AA)****, odnosno s najnovijom verzijom WCAG standarda (najmanje nivo AA). Akademске jedinice se podstiču da obezbijede da materijali za kurseve, komunikacijski kanali i online aktivnosti ostanu pristupačni svim studentima. To uključuje:

Odgovornost autora sadržaja:

Od autora i urednika sadržaja očekuje se da osiguraju da svi digitalni materijali — uključujući multimediju, HTML dokumente i PDF datoteke — budu pravilno strukturirani i označeni kako

bi ih čitači ekrana i drugi softveri asistivne tehnologije mogli ispravno interpretirati, gdje god je to izvodljivo i primjereno.

Revizija i kontrola kvaliteta:

Univerzitet će koristiti alate otvorenog koda, kao što je ****WAVE**** (WebAIM) ([<https://wave.webaim.org>]) i druge specijalizirane alate za procjenu (npr. Colour Contrast Analyser Tool) za evaluaciju web stranica i digitalnih sadržaja u skladu sa standardima pristupačnosti. Time se osigurava odgovarajući kontrast između pozadine i teksta te opšta pristupačnost prije objavljivanja.

Posebno je važno izbjegavati sisteme ili materijale koji ograničavaju osnovne funkcije pristupačnosti — poput čitača ekrana, titlova (closed captions) ili navigacije pomoću tastature.

Kontekstualizirana i fazna implementacija:

Potpuna primjena svih WCAG 2.1 (ili novijih) alata i praksi usklađenih s nivoom ****AA**** može se realizovati fazno, u zavisnosti od razvijenosti digitalne infrastrukture i dostupnih resursa institucije. Ovaj pristup daje prioritet osnovnim potrebama pristupačnosti — kao što su čitljivost teksta, funkcionalnost tastature i pravilna upotreba alt-teksta za ključne slike — u početnim fazama, uz jasan plan za postizanje pune usklađenosti s nivoom AA kako se infrastruktura i resursi budu poboljšavali. Planovi implementacije razvijat će se pod vodstvom rukovodstva institucije, u skladu sa specifičnim operativnim kontekstom, tehničkim kapacitetom i dostupnom podrškom svake organizacione jedinice.

5.1.3 Asistivne tehnologije i podrška resursima

Univerzitet nastoji osigurati potpun sistem hardverskih, softverskih i sadržajnih resursa koji su dostupni studentima s invaliditetom (SWD) i koji se proaktivno održavaju, gdje god je to izvodljivo i primjereno:

Obezbeđivanje asistivnih tehnologija (AT):

Nadležna Služba za podršku studentima (ili odgovarajuće administrativno tijelo), u saradnji sa Univerzitetskim tehničkim servisima (ili ekvivalentnim odjeljenjem), nastoji osigurati pristup i obuku za korištenje osnovnih asistivnih tehnologija i pratećeg softvera. To uključuje dostupne čitače ekrana (npr. ****JAWS****), diktafone, monitore odgovarajućih veličina i audiovizuelna pomagala. U ovu kategoriju spada i prateći softver kao što je BrowseAloud za studente s disleksijom, nižim nivoom pismenosti ili blagim oštećenjem vida.

Nabavka materijala u alternativnim formatima:

Nadležna Služba za podršku studentima ima za cilj uspostaviti direktna partnerstva s glavnim izdavačima radi pribavljanja udžbenika i nastavnih materijala u alternativnim formatima (npr.

putem ****AccessText Network****, ****Bookshare**** i ****Learning Ally****) besplatno za studente koji imaju teškoće s čitanjem štampanih materijala.

Bibliotečka i resursna podrška:

Univerzitetske biblioteke i resursni centri uložiće razumne napore da obezbijede materijale u alternativnim formatima, te da aktivno prilagođavaju nepristupačne štampane i elektronske materijale na zahtjev studenata.

Individualizirana tehnička podrška:

Univerzitet će organizovati tehničku podršku „jedan na jedan“ sa stručnim tehničarem kako bi se pripremila i konfigurirala studentska lična ili univerzitetska oprema prije početka studija, čime se osigurava neposredan pristup digitalnim resursima. **(InclusiveHE Project Consortium, n.d.)**

5.1.4 Proceduralna fleksibilnost i informacije o kursu

Kako bi se podržao ravnopravan pristup učenju, administrativne jedinice i nastavno osoblje treba da promovišu fleksibilnost u upravljanju vremenom, gdje god je to prikladno, uključujući:

Vremensko prilagođavanje prilikom ocjenjivanja:

Potrebno je uspostaviti jasne institucionalne procedure koje omogućavaju dodatno vrijeme tokom ispita, izrade zadataka i praktičnih angažmana za studente kojima su potrebne prilagodbe vezane za invaliditet.

Individualni vodiči kroz kurseve:

Nastavno osoblje treba da pripremi sveobuhvatne i detaljne Individualne vodiče kroz kurseve, dostupne studentima i osoblju. Ovi vodiči treba da služe kao jedinstvena referentna tačka za ishode učenja, zahtjeve za ocjenjivanje i jasne komunikacijske kanale za traženje podrške ili prilagodbi.

5.1.5 Izjava o inkluziji

Univerzitet će usvojiti standardizovanu izjavu o inkluziji i učiniti je dostupnom kao predložak. Od akademskih jedinica se očekuje da ovu izjavu uključe u silabus kursa ili u neki od zvaničnih komunikacijskih kanala programa/kursa (npr. priručnik programa, stranica kursa u sistemu za upravljanje učenjem (LMS) ili internet stranica univerziteta/fakulteta), u skladu sa kontekstom.

5.2 Individualizirane prilagodbe i razumne mjere

Iako je Univerzitet posvećen proaktivnoj, sistemskoj inkluziji kroz Univerzalni dizajn učenja (UDL), kako je detaljno objašnjeno u poglavlju 5.1., prepoznaje se i potreba za obezbjeđivanjem individualiziranih prilagodbi i razumnih mjera, kako bi se osigurao pun pristup svim studentima s invaliditetom (SWD). Ove prilagodbe osmišljene su da uklone preostale prepreke koje mogu postojati i nakon primjene principa univerzalnog dizajna

5.2.1 Centralna koordinacija podrške

Univerzitet treba osigurati postojanje namjenske institucionalne strukture – nazvane Služba za podršku studentima (ili ekvivalentno administrativno tijelo) – koja će biti formalno odgovorna za koordinaciju i upravljanje svim oblicima individualizirane podrške za studente s invaliditetom. Ova jedinica ima sljedeće zadatke:

Procjena potreba: Analiza dokumentacije i utvrđivanje odgovarajućih razumnih mjera i prilagodbi na osnovu individualnih potreba svakog studenta.

Koordinacija pružanja podrške: Organizacija i nadzor nad sprovođenjem odobrenih prilagodbi, uključujući asistivne tehnologije i savjetodavnu podršku, s ciljem osiguranja ravnopravnog učešća u svim aspektima akademskog i administrativnog života.

5.2.2 Saradnja i komunikacija među jedinicama

Sve organizacione jedinice, akademski odsjeci i administrativne službe obavezne su u potpunosti sarađivati sa Službom za podršku studentima, kako bi se odobrene razumne mjere efikasno i blagovremeno implementirale. Ova saradnja naročito podrazumijeva:

Komunikaciju s nastavnim osobljem:

Služba za podršku studentima odgovorna je za komunikaciju s nastavnicima u vezi s odobrenim prilagodbama za upisane studente, pružanje jasnih smjernica o načinu njihove primjene u nastavi te davanje savjeta kako bi se očuvala pedagoška dosljednost.

Implementaciju prilagodbi:

Sprovođenje odobrenih mjera, koje mogu uključivati, ali nisu ograničene na: dodatno vrijeme za ispite i zadatke (kao što je navedeno u tački 5.1.4), podršku u vođenju bilješki, prilagođavanje fizičkog ili digitalnog okruženja, i obezbjeđivanje pristupačnih materijala (kao što je navedeno u tački 5.1.3).

5.2.3 Raspodjela resursa za individualiziranu podršku

Gdje god je to izvodljivo i potrebno, Univerzitet treba osigurati namjenske finansijske i ljudske resurse za podršku inicijativama pristupačnosti koje se fokusiraju na individualne potrebe studenata. To uključuje: sredstva za specijalizovanu nabavku i održavanje asistivnih tehnologija, sredstva za prilagođavanje visoko specifičnih nepristupačnih materijala, te kontinuiranu specijalizovanu obuku osoblja zaduženog za pružanje direktnih prilagodbi i podrške.

5.2.4 Povjerljivost i zaštita podataka

Privatnost studenata u vezi sa zahtjevima za prilagodbe i mjerama podrške mora biti strogo zaštićena. Informacije koje se odnose na status invaliditeta ili zdravstveno stanje studenta treba da obrađuje isključivo ovlaštena Služba za podršku studentima. Nastavno osoblje smije biti obaviješteno samo o odobrenim razumnim prilagodbama (tj. kako i šta treba primijeniti), a ne o dijagnozi ili uzrocima invaliditeta (tj. zašto), uz dijeljenje informacija isključivo po principu „potrebno za rad“, i to u strogoj saglasnosti s pravilima o zaštiti podataka na nivou institucije. U svim slučajevima potrebno je poštovati relevantne GDPR propise (<https://gdpr-info.eu>) i nacionalne zakone o zaštiti podataka. Kako bi se privatnost maksimalno zaštitila, nadležne službe treba da se pridržavaju sljedećih najboljih praksi:

- Dobijanje informisanog pristanka od studenata prije dijeljenja ili korištenja njihovih ličnih i osjetljivih podataka u svrhu prilagodbi;
- Enkripcija svih dokumenata koji sadrže lične i/ili osjetljive podatke;
- Korištenje isključivo legalnog i licenciranog softvera, uz potpuno razumijevanje politike privatnosti prije usvajanja i primjene. (onlineHE Project Consortium, 2022)

5.3 Obuka osoblja i profesionalni razvoj (izgradnja kapaciteta)

Efektivna implementacija ove Strategije zahtijeva kontinuiranu posvećenost razvoju profesionalnih kapaciteta svih relevantnih zaposlenika unutar institucije.

5.3.1 Pregled obuka – obuhvat i format (za osoblje)

Univerzitet treba da promoviše stalni profesionalni razvoj nastavnog, administrativnog i tehničkog osoblja u oblasti inkluzivnog i pristupačnog digitalnog obrazovanja. Razvijanje adekvatnih obuka za digitalne i srodne kompetencije ključno je za osiguranje da se digitalne, ali i inkluzivne politike pravilno usvoje i primjenjuju u nastavnom okruženju (Gabriel i dr., 2022). Obuke treba da budu praktične i da obuhvate i tehničke i pedagoške aspekte. Programi obuka trebaju pokrivati sljedeće ključne oblasti:

- **Inkluzivna pedagogija:**

Naglasiti principe univerzalnog dizajna učenja (UDL), prilagođavanje kurikuluma za digitalnu nastavu i primjenu dijalogske, na studenta usmjerene nastave.

- **Digitalna pristupačnost i digitalne vještine:**

Praktična primjena WCAG 2.1 (ili novijih) standarda u kreiranju sadržaja, kao i napredna upotreba digitalnih tehnologija i alata za dizajn kurseva i dijeljenje sadržaja.

- **Protokoli podrške:**

Obuka o komunikaciji, zaštiti podataka (GDPR) i efikasnoj implementaciji razumnih prilagodbi.

- **Menadžerske vještine:**

Razvijanje vještina za upravljanje velikim grupama studenata i suočavanje sa stresnim situacijama.

Obuka se može organizovati u različitim formatima — webinarima, radionice, praktične laboratorijske vježbe — kako bi pokrivala sve nivoe kompetencija (početni, srednji, napredni). Na taj način obuke omogućavaju usvajanje novih znanja i obnavljanje postojećih vještina. Univerzitet također potiče učešće osoblja u online zajednicama prakse radi razmjene iskustava, pokretanja inovacija i unapređenja nastavne prakse.

5.3.2 Digitalna pismenost i kritičke kompetencije studenata

Pripremanje studenata sa znanjima, vještinama i kompetencijama potrebnim za život i učenje u digitalnom obrazovnom okruženju predstavlja značajan izazov koji zahtijeva konkretne mjere (van der Vlies, 2020). U suštini, uzimajući u obzir da je digitalna pismenost ključni preduslov za inkluziju i aktivno učešće u digitalnom svijetu, Univerzitet treba razviti i implementirati ciljne programe i obuke radi unapređenja digitalnih vještina svih studenata, uključujući i studente s invaliditetom (SWD). Ovi programi trebaju:

- **Razvijati specifične vještine:** Obuhvatiti i opšte vještine potrebne za život u digitalnom dobu, kao i specifične akademske vještine neophodne za uspjeh u učenju.
- **Fokusirati se na akademsku primjenu:** Obučavati studente o ključnim akademskim digitalnim kompetencijama, uključujući odgovornu upotrebu digitalnih repozitorija, pretraživanje članaka putem elektronskih baza podataka (npr. e-biblioteke Univerziteta) i slične akademske resurse.
- **Promovisati kritičko mišljenje:** Učiti studente kako da kritički koriste online informacije, razlikuju činjenice od mišljenja i odgovorno koriste digitalne alate i asistivne tehnologije (AT) za saradnju i rješavanje problema, uz poseban naglasak na digitalnu sigurnost i provjeru pristupačnosti u skladu s različitim potrebama korisnika.

5.3.3 Strategija implementacije

Univerzitet treba osigurati da se teme pristupačnosti i inkluzije sistemski integrišu u sve programe profesionalnog razvoja osoblja, bilo da su obavezni ili dobrovoljni. Posebne inicijative trebaju se razvijati tamo gdje je potrebna dodatna izgradnja kapaciteta, posebno za ključne uloge kao što su: dizajneri nastavnih kurseva, IT podrška, i akademsko rukovodstvo. Osim toga, Univerzitet treba da promoviše saradnju s nacionalnim i međunarodnim stručnjacima i organizacijama u oblasti pristupačnosti, kako bi se ojačali institucionalni kapaciteti i osigurala usklađenost sa savremenim evropskim i globalnim standardima.

5.3.4 Tehnička i emocionalna podrška za učesnike

Univerzitet prepoznaje da sva okruženja za učenje – uključujući tradicionalna, kombinovana (blended) i digitalna – mogu predstavljati izazove koji utiču na angažman, dobrobit i uspjeh studenata. Zato se Univerzitet obavezuje da obezbijedi lako dostupnu tehničku i psiho-emocionalnu podršku za sve studente i osoblje.

Dobrobit studenata:

- Služba za podršku studentima treba proaktivno brinuti o emocionalnom blagostanju studenata tokom njihovog akademskog puta kroz savjetovanje i podršku.

Mjere podrške trebaju obuhvatiti:

- upravljanje akademskim preopterećenjem,
- prevenciju anksioznosti (posebno tokom intenzivnih perioda učenja),
- i strategije upravljanja stresom radi održavanja i poboljšanja akademskog uspjeha.

Tehnička podrška:

- Svim učesnicima treba omogućiti stalni i jednostavan pristup timu tehničkih stručnjaka.
- Ova podrška obuhvata:

Digitalne i platformske poteškoće: Rješavanje tehničkih problema vezanih za inkluzivne digitalne alate, nastavne platforme i potreban softver.

Fizičku/nastavnu opremu: Obezbjedjivanje podrške za asistivne uređaje i tehnologije koje se koriste u fizičkim učionicama, laboratorijama i drugim univerzitetskim prostorima.

5.3.5 Evaluacija i kontinuirano unapređenje

Periodične evaluacije obuka treba provoditi kako bi se: procijenile kompetencije osoblja, izmjerio uticaj obuka na pristupačnost kurseva i usluga, identifikovale trajne praznine u kapacitetima, te usmjerilo kontinuirano unapređenje praksi pristupačnosti i inkluzije na nivou cijelog univerziteta. Ovaj proces osigurava da napor u obuci ostanu relevantni, efikasni i prilagođeni novim tehnološkim i pedagoškim potrebama.

5.4 Okruženja za učenje – fizička i digitalna

Postizanje sveobuhvatne inkluzije zahtijeva da i fizički univerzitetski prostori i virtualna okruženja za učenje budu jednako pristupačni, fleksibilni i podržavaju raznovrsne potrebe studenata.

5.4.1 Prevazilaženje digitalnog jaza i osiguranje pristupa

Univerzitet treba aktivno promovisati i poticati primjenu mjera koje adresiraju oba oblika digitalnog jaza: prvi digitalni jaz – pristup tehnologiji i infrastrukturi, drugi digitalni jaz – vještine i kompetencije potrebne za efikasno korištenje tehnologije (Gabriel i dr., 2022).

5.4.1.1 Rješavanje prvog digitalnog jaza (pristup i infrastruktura)

Univerzitet ima za cilj da osigura da svi studenti, uključujući i studente s invaliditetom (SWD), imaju adekvatan i pouzdan pristup osnovnim digitalnim komponentama, čime se smanjuje jaz između onih koji mogu, i onih koji ne mogu u potpunosti koristiti prednosti ICT infrastrukture.

Obezbeđivanje resursa:

- Univerzitet treba provoditi ciljane mjere podrške za socioekonomski ugrožene studente, uključujući SWD, kroz nabavku i distribuciju prenosivih uređaja, poboljšanje mogućnosti internet povezivanja i podršku za jeftiniji pristup internetu, gdje god je to izvodljivo.
- Ovo može uključivati saradnju s nacionalnim institucijama i/ili partnerstvima javnog i privatnog sektora radi nabavke i distribucije potrebne opreme (npr. projekti 1:1 student-uređaj), kao i proširenje Wi-Fi mreže na cijelom univerzitetskom kampusu (Gabriel i dr., 2022; European Schoolnet, 2019).

Ulaganje u infrastrukturu:

- Univerzitet treba kontinuirano ulagati u povećanje brzine interneta, proširenje Wi-Fi pokrivenosti u svim nastavnim i stambenim zonama, te osigurati da odnos između broja računara i broja studenata bude adekvatan za obrazovne svrhe.

Fleksibilnost sadržaja:

- Univerzitet treba poboljšati pristupačnost promovisanjem upotrebe digitalnih alata koji zahtijevaju manje propusnosti interneta i omogućavanjem offline alternativa (npr. materijali za preuzimanje) za studente sa slabim ili povremenim pristupom internetu.

Rodno osjetljivo planiranje:

- Posebnu pažnju treba posvetiti rodno osjetljivom planiranju, kako bi se osiguralo da pristup tehnologiji i digitalna sigurnost budu jednaki za sve.

5.4.1.2 Rješavanje drugog digitalnog jaza (vještine i jednakost)

Shvatajući da jednak pristup tehnologiji ne znači automatski i jednake mogućnosti, Univerzitet priznaje da samo obezbjeđivanje tehničkih sredstava nije dovoljno.

Razvijanje digitalnih vještina:

- Univerzitet ima za cilj da integriše digitalne vještine u sve dijelove kurikuluma (kako je detaljno navedeno u poglavlju 5.3.2 – Digitalna pismenost i kritičke kompetencije studenata), kako bi studenti stekli kompetencije, socio-emocionalne vještine i pozitivne stavove potrebne za maksimalno korištenje obrazovnih prednosti digitalnih alata.

Praćenje pravedne upotrebe:

- Univerzitet će pratiti obrasce korištenja tehnologije (u okviru poglavlja 7 – Praćenje, evaluacija i kontinuirano unapređenje), kako bi identifikovao razlike između studentskih grupa u načinu upotrebe tehnologije (npr. za akademska istraživanja u odnosu na društvene aktivnosti). Cilj je da se obezbijedi podrška svim studentima kako bi dostigli svoj puni obrazovni potencijal.

5.4.2 Fizička pristupačnost kampusa i biblioteka

Univerzitet teži da osigura da svi nastavni prostori, resursi i administrativne oblasti budu fizički pristupačni i inkluzivni, u skladu s relevantnim nacionalnim propisima o gradnji i principima univerzalnog dizajna prostora. Ovo uključuje:

Staze bez prepreka:

- Unutrašnje i vanjske staze u zgradama i bibliotečkim objektima treba održavati čistim, sigurnim i bez fizičkih barijera, kako bi bile pristupačne svim korisnicima.

Infrastruktura kampusa:

- Osnovna infrastruktura — uključujući liftove i javne prostore (kao što su studentski domovi posebno prilagođeni osobama s invaliditetom) — mora biti pristupačna osobama s invaliditetom.

Pristup bibliotekama:

- Biblioteke treba da osiguraju da su ulazi/izlazi dovoljno široki i bez prepreka za korisnike u invalidskim kolicima. Unutrašnji prostori, uključujući pultove za izdavanje knjiga i recepcijske prostore, moraju biti fizički pristupačni.
- Univerzitet treba redovno procjenjivati pristup fizičkom prostoru u bibliotekama, kao i mogućnost dolaska i odlaska iz njih.

Navigacija i transport:

- Oznake i navigacijski sistemi treba da budu jasni i vizuelno dostupni, dizajnirani tako da korisnicima olakšaju snalaženje u prostorima.
- Gdje je primjenjivo, Univerzitet treba osigurati univerzitetski prevoz pristupačan studentima s motoričkim teškoćama.

Digitalne mape:

- Univerzitet treba razviti i održavati detaljnu online mapu koja prikazuje pristupačne dijelove kampusa — uključujući ulaze bez prepreka, automatska vrata s tasterom ili tastaturom i rute bez barijera prema ključnim prostorima svake zgrade.

Podrška u učionicama:

- Gdje god je to izvodljivo, potrebno je obezbijediti podesiv namještaj, odgovarajuće osvjetljenje i osigurati da su nastavni prostori opremljeni osnovnim audiovizuelnim pomagalicama, uključujući sisteme za slušnu podršku i usluge tumača po zahtjevu.

5.4.3 Fleksibilni digitalni modeli isporuke i iskustveno učenje

Za online i hibridna okruženja za učenje, Univerzitet promoviše upotrebu nastavnih metoda koje prirodno povećavaju fleksibilnost i inkluziju u procesu učenja i poučavanja.

Standardne funkcije pristupačnosti:

- Titlovi u stvarnom vremenu (live captioning) i pristupačni digitalni formati treba da budu standardna praksa u svim online i hibridnim nastavnim sesijama, a ne posebna prilagodba.

Višestrani kanali isporuke:

- Univerzitet potiče upotrebu različitih formata isporuke nastave — poput kombinovanih (blended) pristupa i otvorenih obrazovnih resursa (OER) — kako bi se studentima omogućio izbor i zadovoljile različite potrebe i stilovi učenja.

Proširenje pristupačnosti:

- Mjere pristupačnosti treba da se prošire izvan klasične učioničke nastave, i da obuhvate laboratorijske vježbe, terenski rad, istraživačke prilike i društvene aktivnosti na kampusu.
- Ovo zahtijeva pravovremeno planiranje kako bi se obezbijedilo jednako učešće svih studenata u vanučioničkom i iskustvenom učenju.

5.5 Učešće studenata, povratne informacije i usklađivanje politika

Univerzitet treba osigurati da su studenti, uključujući i studente s invaliditetom, u središtu razvoja, evaluacije i kontinuiranog unapređenja institucionalnih politika, praksi i digitalnih okruženja za učenje.

5.5.1 Smisleno učešće studenata

Univerzitet treba omogućiti studentima smisleno uključivanje u donošenje odluka i pravaca razvoja institucionalnih napora u oblasti inkluzije.

Predstavljenost:

- Predstavnici studenata, uključujući i one s invaliditetom, trebaju biti aktivno pozivani i podržani da učestvuju u relevantnim univerzitetskim komitetima, radnim grupama i savjetodavnim tijelima koja se bave pitanjima pristupačnosti, raznolikosti i inkluzije.

Uključenost (co-design):

- Studenti s invaliditetom treba da budu uključeni u zajednički dizajn i testiranje novih digitalnih okruženja za učenje i ključnih usluga studentske podrške prije njihove zvanične implementacije.

5.5.2 Mehanizmi povratnih informacija i evaluacija

Potrebno je uspostaviti redovne i raznovrsne mehanizme povratnih informacija kako bi se proaktivno identifikovale prepreke u pristupačnosti i prikupila mišljenja studenata o inkluziji, pravednosti i digitalnoj dostupnosti.

Pedagoška evaluacija:

- Povratne informacije treba da prate uspješnost kulturno i socijalno odgovornih praksi u nastavi i učenju, te da posebno vrednuju pristupe koji prepoznaju i poštuju raznolikost identiteta studenata, dok istovremeno uklanjaju systemske prepreke putem digitalnih alata.

Digitalna sigurnost i dobrobit:

- Povratne informacije treba da procijene efikasnost sigurnosnih protokola i odgovornu upotrebu digitalnih alata za nadzor i komunikaciju, s ciljem zaštite dobrobiti studenata u digitalnim prostorima.

5.6 Digitalne i studentske podrške

Univerzitet treba osigurati da su studentske usluge podrške, bilo u fizičkom ili digitalnom obliku, pristupačne, inkluzivne i proaktivno usklađene s raznolikim potrebama svih studenata, uključujući i student s invaliditetom

5.6.1 Opseg usluga pristupačne podrške

Univerzitet treba uspostaviti ili ojačati sveobuhvatan sistem podrške – digitalni i neposredni – koji pruža pravovremenu akademsku, administrativnu i tehničku pomoć putem pristupačnih komunikacijskih kanala. Takve usluge uključuju:

Centralizirani centar podrške:

- Digitalna platforma ili helpdesk koji služi kao glavna kontakt tačka za sve studentske upite i zahtjeve za podršku. Ova platforma treba biti jednostavna za korištenje i odgovarajuće skalirana u skladu s IT kapacitetima i brojem zaposlenih, kako bi se osigurala efikasna i brza obrada zahtjeva.

Savjetodavne i psihološke usluge:

- Pristupačne online i neposredne usluge savjetovanja i podrške — kako za akademsko usmjeravanje, tako i za psiho-emocionalnu pomoć.

Administrativni sistemi:

- Digitalni sistemi za zakazivanje termina, predaju dokumenata i komunikaciju, koji su usklađeni sa WCAG 2.1 (ili novijim) standardima pristupačnosti.

Repozitoriji resursa:

- Dobro održavana, pristupačna online baza ključnih nastavnih materijala, vodiča za asistivne tehnologije i dokumentacije za podršku.

5.6.2 Dizajn usluga i pristup usmjeren na studenta

Univerzitet promoviše student-centrični pristup u dizajniranju i pružanju usluga podrške. To zahtijeva stalnu pažnju na upotrebljivost i pristupačnost.

Upotrebljivost i usklađenost:

- Metode komunikacije, procesi dokumentacije i online administrativni sistemi moraju biti dizajnirani s pristupačnošću i jednostavnošću kao osnovnim kriterijima, kako bi studenti s invaliditetom mogli samostalno koristiti institucionalne usluge.

Proaktivno održavanje:

- Infrastruktura podrške (platforme, baze podataka, komunikacijski alati) treba biti redovno nadzirana i unapređivana, kako bi ostala pristupačna i funkcionalna u skladu s razvojem tehnologije.

6 Implementacija i institucionalne odgovornosti

Uspješna provedba ove Strategije zavisi od saradnje i jasno definisanih odgovornosti na svim nivoima univerzitetske strukture.

6.1 Koordinacija implementacije

Ukupnom implementacijom Strategije treba da upravlja i nadgleda univerzitetsko rukovodstvo, kroz obavezne i koordinisane aktivnosti između svih funkcionalnih jedinica, uključujući:

- **Akadske jedinice** (fakultete i odsjeke)
- **Kancelariju za studentska pitanja** (ili ekvivalentno administrativno tijelo)
- **Službu za informaciono-tehnološke sisteme** (ili ekvivalentni IT odjel)
- **Univerzitetske biblioteke i resursne centre**
- **Službu za podršku studentima** (posebno za studente s invaliditetom).

6.2 Integracija i usklađenost na nivou jedinica

Svaka univerzitetska jedinica (navedene iznad) treba da integriše relevantne odredbe ove Strategije u svoje svakodnevne prakse i radne procese. Ova integracija posebno se odnosi na:

- **Kurikulum i ocjenjivanje:** dizajn nastave, pedagoške metode i procedure ocjenjivanja.

- **Studentske usluge i komunikaciju:** sve administrativne, savjetodavne i komunikacijske kanale.
- **Nabavku i upravljanje web sadržajem:** nabavku digitalnih alata i upravljanje svim institucionalnim web sadržajima i platformama.

6.3 Resursna podrška i obaveze

Univerzitet treba obezbijediti: odgovarajuće smjernice, kontinuiranu obuku (u skladu s poglavljem 5.3), i tehničku podršku radi osiguravanja efektivne implementacije Strategije. Također, Univerzitet će nastojati osigurati održiva finansijska i operativna sredstva za unapređenje pristupačnosti, uključujući: zapošljavanje osoblja, održavanje specijalizovane tehnologije, i kontinuirano unapređenje digitalnih platformi.

6.4 Transparentnost i odgovornost

Kako bi se osigurala transparentnost i kontinuirano poboljšanje, sve uključene jedinice treba da: vode evidenciju o preduzetim aktivnostima, troškovima resursa i postignutim rezultatima u okviru ove Strategije.

7 Praćenje, evaluacija i kontinuirano unapređenje

Univerzitet se obavezuje na stalno praćenje i periodičnu evaluaciju implementacije Strategije. Nalazi iz ovog procesa treba da se direktno koriste za korektivne mjere i kontinuirano unapređenje institucionalnih praksi, čime se osigurava trajna izvrsnost u inkluzivnom obrazovanju.

7.1 Ključne aktivnosti praćenja

Praćenje se treba sprovoditi kontinuirano, s ciljem procjene poštovanja politike i njenog uticaja na studente. Ove aktivnosti uključuju:

Revizije pristupačnosti:

- Periodične i sveobuhvatne procjene standarda pristupačnosti na svim digitalnim platformama, uslugama i fizičkim objektima (u skladu s poglavljem 5.4).

Povratne informacije zainteresovanih strana:

- Sistematski pregled kvalitativnih i kvantitativnih povratnih informacija prikupljenih od studenata (uključujući SWD) i osoblja putem anketa, fokus grupa i konsultacija (u skladu s poglavljem 5.5).

Pregled politika:

- Evaluacija praktične implementacije ključnih zahtjeva, poput primjene principa UDL (5.1) i pravovremene realizacije razumnih prilagodbi (5.2).

Institucionalno izvještavanje:

- Analiza razdvojenih institucionalnih podataka radi identifikacije i rješavanja sistemskih nejednakosti.
- Kao što ističe Gabriel i dr. (2022), odlučivanje zasnovano na podacima i strateški razvoj u obrazovanju povećavaju tačnost i efikasnost odluka. Prioritet EU akcionog plana jeste unapređenje obrazovnih sistema kroz bolju analizu podataka, koji mogu obuhvatati: uspješnost studenata, prisustvo i stopu zadržavanja, korištenje usluga podrške, kao i podatke o okruženju za učenje (npr. dostupnost asistivnih tehnologija, broj osoblja za podršku itd.).

7.2 Izvještavanje i odgovornost

Treba pripremiti i svake godine dostaviti godišnji izvještaj o praćenju nadležnom tijelu univerzitetskog rukovodstva (ili ekvivalentnoj upravnoj strukturi) na pregled i razmatranje. Ovaj izvještaj treba sadržavati: napredak u odnosu na strateške ciljeve (iz poglavlja 5), identifikovane izazove i postojeće prepreke, preporučene korektivne mjere i prijedloge za raspodjelu resursa u narednom ciklusu implementacije.

8 Revizija i ažuriranje

Ova Strategija inkluzivnog obrazovanja zamišljena je kao dinamičan dokument koji zadržava svoju relevantnost i efikasnost kroz vrijeme.

8.1 Ciklus revizije

Strategiju treba formalno preispitati od strane nadležnog upravljačkog tijela Univerziteta najmanje svake tri godine. Pored toga, Strategija će biti podložna odmahšnjoj reviziji i ažuriranju u slučaju bilo koje od sljedećih značajnih promjena:

- Značajne promjene u relevantnom nacionalnom ili regionalnom zakonodavstvu i regulatornim okvirima;
- Objava novih ili ažuriranih međunarodnih standarda (npr. WCAG, smjernice UN CRPD-a);
- Nalazi i preporuke iz Godišnjeg izvještaja o praćenju (poglavlje 7) koji ukazuju na sistemske nedostatke ili nemogućnost ispunjavanja ključnih strateških ciljeva (poglavlje 4);
- Značajne promjene u institucionalnim praksama, organizacionoj strukturi ili tehnološkoj infrastrukturi koje utiču na digitalnu ili fizičku pristupačnost.

Ova obaveza redovnog i odgovornog ažuriranja osigurava da Strategija ostane pravno usklađena, usklađena s globalnim najboljim praksama i stalno efikasna u zadovoljavanju razvijajućih potreba studenata s invaliditetom.

9 Literatura

- Claeys-Kulik, A. L., Jørgensen, T. E., & Stöber, H. (2019). Diversity, equity and inclusion in European higher education institutions. *Results from the INVITED Project*. Brussel: European University Association Asil, 51.
- DiMaggio, P., & Garip, F. (2012). Network effects and social inequality. *Annual Review of Sociology*, 38(1), 93-118.
- European Schoolnet. 2019. Building Learning Labs and Innovative Learning Spaces: Practical guidelines for school leaders and teachers. Case study: Portugal. https://fcl.eun.org/documents/10180/4589040/PT_casestudy2019.pdf
- Gabriel, F., Marrone, R., Van Seville, Y., Kovanovic, V., & de Laat, M. (2022). Digital education strategies around the world: practices and policies. *Irish Educational Studies*, 41(1), 85-106.
- InclusiveHE.eu Project Consortium. (n.d.). InclusiveHE: Inclusive Higher Education. Retrieved October 14, 2025, from <https://inclusivehe.eu/en/>
- Moriña, A. (2016). Inclusive education in higher education: challenges and opportunities. *European Journal of Special Needs Education*, 32(1), 3-17. <https://doi.org/10.1080/08856257.2016.1254964>
- OECD. 2019. Childhood in the Digital Age. In *Educating 21st Century Children*. Educational Research and Innovation.
- onlineHE Project Consortium. (2022). *IO1: Toolkit for integrating eLearning in Higher Education*. Erasmus+ Programme of the European Union.
- Sanger, C.S. (2020). Inclusive Pedagogy and Universal Design Approaches for Diverse Learning Environments. In: Sanger, C., Gleason, N. (eds) *Diversity and Inclusion in*

Global Higher Education. Palgrave Macmillan, Singapore.
https://doi.org/10.1007/978-981-15-1628-3_2

Smyrnova-Trybulska, E., Noskova, T., Pavlova, T., Yakovleva, O., & Morze, N. (2016). New educational strategies in contemporary digital environment. *International Journal of Continuing Engineering Education and Life Long Learning*, 26(1), 6-24.

van der Vlies, R. (2020). Digital strategies in education across OECD countries: Exploring education policies on digital technologies. *OECD Education Working Papers*, 226, 0_1-45.

10 Anex

10.1 Predložak radnog lista za strategiju (Strategy Worksheet Template)

Strategija predstavljena u ovom dokumentu uspostavlja institucionalnu posvećenost i potrebne političke ishode za univerzitete partnere sa Zapadnog Balkana (WB). Kako bi se prešlo s nivoa politike na praktičnu primjenu, svaki univerzitet partner treba koristiti radni list (worksheet) prikazan u nastavku, kako bi lokalizirao strategiju u detaljan, operativni akcioni plan. Ovaj predložak radnog lista razvijen je i prilagođen prema metodologiji projekta InclusiveHE, kako bi se osiguralo da rezultirajući akcioni planovi budu usklađeni s evropskim najboljim praksama u razvoju inkluzivnih strategija u visokom obrazovanju (InclusiveHE.eu Project Consortium, n.d.). Uputstvo za popunjavanje predloška radnog lista:

Koristite strateške obaveze kao inicijative:

Preuzmite konkretne podsekcije iz Poglavlja 5: Ključne komponente strategije (npr. 5.1.1. Univerzalni dizajn učenja (UDL), 5.1.2. Standardi digitalne pristupačnosti, 5.1.3. Asistivna tehnologija i resursna podrška, 5.1.4. Proceduralna fleksibilnost i informacije o kursevima, 5.1.5. Izjava o inkluziji, 5.2.1. Centralna koordinacija podrške, 5.2.2. Saradnja i komunikacija jedinica, itd.) i unesite ih kao naslove inicijativa u radni list.

Definišite lokalne aktere:

Dodajte konkretne nazive odjela, službi ili fakulteta unutar vašeg univerziteta koji su odgovorni za realizaciju svake inicijative.

Lokalizujte aktivnosti i vremenske okvire:

Definišite specifične aktivnosti (Actions), vremenske okvire (Timeframes) i prioritete (Priority), u skladu s trenutnim kapacitetima, resursima i postojećim politikama vašeg univerziteta.

Dostavite plan za koordinaciju:

Popunjeni radni list predstavlja zvanični plan implementacije univerziteta i treba se dostaviti centralnom tijelu za koordinaciju radi strateškog nadzora (kako je definirano u Poglavlju 6).

**Predložak radnog lista za strategiju
Univerzitet u Tuzli**

Vizija: Navedite svoju viziju u vezi s inkluzivnim strategijama na univerzitetu. Na primjer: Šta želite postići ovom strategijom?

Fous: Navedite glavni fokus vaše inkluzivne strategije npr. Sistemska integracija principa Univerzalnog dizajna učenja (UDL) u sav digitalni dizajn kurikuluma i pedagošku praksu

Ciljana grupa: [Definišite na koga je strategija usmjerena – na primjer, određene kategorije osoblja / različite grupe studenata / različita socijalna ili obrazovna pozadina]

Inicijativa(e): [Navedite ovdje inicijativu(e) i svaku planiranu inicijativu opišite u zasebnim tabelama ispod.]

1.

2.

3.

Inicijativa 1: [Unesite naslov]	
Cilj(evi) - Definišite cilj(eve) i opišite inicijativu.	
Aktivnost(i)	- Identifikujte i navedite/opisno objasnite aktivnosti koje će biti

	poduzete.
Vremenski okvir	- Odredite vremenski okvir za realizaciju inicijative ili pojedinačnih aktivnosti.
Prioritet	- Odredite nivo prioriteta inicijative – visok, srednji ili nizak.
Učesnici (akteri)	- Identifikujte interne i eksterne aktere koji će biti uključeni u realizaciju inicijative.

Dovršite tabelu iznad za svaku od inicijativa uključenih u ovu Strategiju inkluzivnog obrazovanja.